

ULUSAL HUBUBAT KONSEYİ KURAKLIK ÖNLEM ÖNERİLERİ

➤ Kuru tarım alanlarında kuraklık için alınabilecek önlemler

Türkiye’de büyük kısmı İç Anadolu ve Geçit Bölgelerinde olmak üzere 4,5 milyon hektar civarında nadas alanı bulunmaktadır. KOP Bölgesi (Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde) 1 milyon hektar nadas alanı ile ilk sırada yer almaktadır. Bölgedeki kuru tarım alanlarında yaşanan sonbahar kuraklığı nedeniyle kışlık hububatta görülen çimlenme ve çıkış yetersizlikleri nadas kavramının da sorgulanmasına neden olmaktadır. Nadas bu bölgelerde yıllık yağış ürün yetiştirilmesine izin vermediği için toprağın işlenip, bir yıl boş bırakılarak gelecek yılki yetişen bitkinin istifadesine sunulması amacıyla yapılan ve yüzlerce yıldan beri süregelen kaçınılmaz bir olgudur. Bölgede kuru tarım alanlarında nadas yolu ile yıllık yağışın %20-30’unun toprakta (60-80 mm) biriktirilip, kışlık tahılın istifadesine sunulması bilimsel olarak beklenen bir sonuçtur.

Bu yıl sonbahar kuraklığı yaşanan kışlık tahılların ekildiği tarlaların büyük kısmı geçen yıl (2012-2013 üretim sezonu oldukça yağışlı bir yıl idi) nadasa bırakılmış tarlalar idi. Bu kadar yağış suyunun depolandığı nadas yapılmış bir tarlada, bilimsel verilere dayalı olarak kışlık tahılların çimlenme ve çıkışının sorunsuz tamamlanması beklenirdi. Ancak nadas yapılmış tarlalara ekilen kışlık tahılların birçoğunda yetersiz çimlenme ve çıkış, nadasın etkin yapılmadığı şeklinde bir sonuca ulaşılmaktadır ki; bu tahıl üretiminde istikrarı tehdit eden önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumda nadasın etkinliğinin sorgulanması ve çözümler ortaya konulmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

1. Yıllardır aynı derinlikten, uygun olmayan ekipmanla, aşırı toprak işlemenin doğal sonucu olarak; kuru tarım alanlarında taban taşı oluşumunun önemli bir sorun olmaktadır. Toprak işleme derinliğinin hemen altındaki (30 cm) bu tabaka yağış sularının toprakta etkili bir şekilde depolanmasının önünde önemli bir engeldir. Bu tarlalarda dipkazan çekilerek taban taşının kırılması konusunda etkin farkındalık programlarının yapılması, uygulamanın belirli bir süre destek kapsamına alınabilir.
2. Zamansız ve uygun olmayan ekipmanlarla yapılan toprak işlemler toprak yapısını bozarak nadasın etkinliğini düşürmektedir. Toprağı deviren ve parçalayan ekipmanlarla yapılan yatay toprak işleme yerine, toprak yapısını koruyan yırtarak-alttan işleme şeklindeki dikey toprak işlemenin kullanılması nadas etkinliğini artıracaktır.
3. Sonbaharda yırtma şeklinde işleme, iklim değişikliğinden dolayı son yıllarda yağmur şeklinde olan kış yağışlarının toplanması açısından önerilmektedir.
4. Organik madde yetersizliği nadas etkinliğinin düşük olmasının nedenleri arasındadır. Anız yakmanın önlenmesi, organik gübreleme yapılması, çiftlik atıklarının kompostlanarak uygulanması sorunun çözümü noktasında öneriler olarak belirtilebilir.
5. Ayrıca bu alanlarda kimyasal nadas ile birleştirilmiş, doğrudan ekim seçeneği de ele alınmalı, bu alanlarda aspir, macar fiği, kışlık yem bezelyesi, mercimek, nohut yetiştirilmesi özendirilmelidir.
6. Üst gübreleme ve yabancı ot ilaçlama gibi faktörlerin iklimi takip ederek gerektiğinde ve uygun zamanda yapılması tavsiye edilmektedir.

➤ Sulu tarım alanlarında kuraklık için alınabilecek önlemler

1. Küçük ve parçalı arazilerde kaynağından suyun tarlaya intikalinde önemli iletim kayıpları oluşmaktadır. Bunun için yeraltı ve yerüstü sulamaların yapıldığı alanlarda arazi toplulaştırmasına gidilmelidir. Arazi toplulaştırması, su iletim kayıplarını azaltacağı gibi; kapalı sistem basınçlı sulama alt yapısı, rüzgar kıran ağaç şeritlerin oluşturulması, dip kazan çekilmesi işlemleri ile kombine edilmesi suyun etkin kullanımı açısından yenilikçi bir anlayışı ortaya koyacaktır.
2. Sulama Birlik ve Sulama Kooperatifleri sahalarındaki sulama alt yapısının rehabilite edilerek basınçlı kapalı sistem haline dönüştürülmesi de önemli bir diğer konudur. Bu sistemlerin rehabilitasyonu DSİ tarafından yapılmakla birlikte, projelerin uygulamaya konulması için harcamalarının %20'sinin peşin olarak istenilmesi, bu programın yaygınlaşmasının önündeki en büyük engeldir. DSİ'nin rehabilitasyon çalışmalarında peşin ödeme ısrarından vazgeçerek, birlik yada kooperatifleri 20-30 yıl gibi uzun süreli borçlandırması sorunu büyük ölçüde çözecek, suyun etkin kullanımının önünü açacaktır.
3. Sulama Kooperatifleri ve Birliklerinin alanlarında kışlık hububat için sulamaya başlama zamanına "İl Kuraklık Kriz Merkezleri" karar vermelidirler.
4. Sulama Birlik ve Kooperatif alanlarındaki uygulamalar şahıs sulamaları için model olmalı, alanında eğitimli, yetkin ziraat mühendisleri marifeti ile ürün bazında bitki su ihtiyacı belirlenerek su verilmelidir.
5. Yeraltı ve yerüstü sulama sahalarında salma sulamadan belirli bir geçiş sürecinde tamamen vazgeçilecek bir program oluşturulması gerekmektedir. Böylelikle sadece salma sulamadan basınçlı sulamaya geçiş ile %30-40 tasarruf edilebilecektir.
6. Şahıs sulamalarında basınçlı sulamada su ve gübre kullanım etkinliğinin yükseltilmesi için, sahasında eğitimli ve yetkin tarım danışmanları vasıtası ile sulama ve gübreleme programları yapılmalı ve uygulamaya konulmalıdır. Bunun için tarım danışmanlığı siteminin önce özendirilmesi, akabinde zorunlu hale getirilmesi, ancak bunları basınçlı sulamada sulama ve gübreleme programı oluşturmaları konusunda yetkin hale gelmelerini sağlayacak bir sistem oluşturulması üzerinde çalışılmalıdır.
7. Sulama zamanının tayinde teknolojik araçların kullanımı özendirilmeli, en azından tansiyometrelerin kullanımı benimsetilmelidir.
8. Yerüstü sulamalarında baraj, gölet ve depolamalardaki suyun kısıtlı olduğu durumlarda sulama birliklerinin yazlık ürün seçimi konusunda üreticileri uarması ve bu uyarıyı belgelendirmesi önerilmektedir.
9. Ekim nöbetinin (4-5 yıllık) tarımın sürdürülebilirliğini sağlaması yanında, su kaynaklarının korunmasına olanak sağlayacak bir hassasiyette planlanması ve yapılacak her türlü teşvik, kredilendirme başvurusunda teknik heyetin onaylandığı böyle bir program yapma ve uygulama iradesi ortaya koyanlara öncelik sağlanması ve sonrasında bunun takibi önem taşımaktadır.
10. Suyun etkin kullanımı ve verimliliğin artırılması yönünde organik maddeyi artıracak uygulamalar özendirilmelidir.

11. Kuraklık anında tarımsal sulama konusunda il kuraklık eylem planlarının gerektirdiği tüm tedbirler, sorumlu kuruluşlar tarafından kararlılıkla uygulanmalıdır.
12. İl Kuraklık Kriz Merkezleri etkin olarak çalıştırılmalıdır.
13. Sulama yönetimi konusunda DSİ, Tarım Kuruluşları ve STK'lar tam bir uyum ve etkin koordinasyon içerisinde birlikte çalışmalıdırlar.

➤ Şehir hayatında alınacak önlemler;

1. Kuraklığın yıllardan beri olgu olduğu bölgelerde, aşırı su tüketimine yol açan çim alanları oluşturmak yerine, az su tüketen ağaç ve çalı formalarının yer aldığı peyzaj planlamalarına gidilmelidir.
2. Şehir atık sularının arındırılarak ayrı bir hat ile peyzaj alanlarının sulamasında kullanılması programlanmalıdır.
3. Suyun kullanıma göre aşamalı fiyatlandırmaya gidilerek su tüketiminin düşürülmesi teşvik edilmelidir.
4. Su toplama havzaları ve kaynaklarının çevresinde yapılaşmaya izin verilmeyerek, suyun daha kolay toplanması, kirletilmemesinin önlenmesi yanında, bu alanlardaki sağlıksız yapılaşmanın sel, su baskınları gibi olumsuzlukların da önüne geçilmesi sağlanabilecektir.
5. Şehirlerde peyzaj alanları sulamalarında, su kaybını önleyen modern sulama tekniklerinin kullanımı yanında, buharlaşmasının düşük olduğu akşam ve gece sulamaları organize edilmelidir.
6. Küresel ısınma ve kuraklığın etkileri ile su kaynaklarının sürdürülebilirliği konusunda toplumsal bilinç ve farkındalığı sağlayacak her düzey ve ortam için eğitim sistemleri kurgulanmalıdır.
7. Kuraklık anında il kuraklık eylem planlarının gerektirdiği tüm tedbirler, sorumlu kuruluşlar tarafından kararlılıkla uygulanmalıdır.
8. En az 50 yıllık şehir içme ve kullanma suyu stratejileri ve eylem planları oluşturulmalıdır.

Bu tablodan kuru tarımda, sulu tarımda, şehir hayatında kuraklığın etkileri azaltacak, su kaynaklarını güvence altına alacak, sürdürülebilir kılınmasını sağlayacak pek çok önlem alınabileceği ortaya çıkmaktadır. Ancak konunun toplumsal bir konu olduğu; bireylerin, Belediyelerin, STK'ların, Üniversitelerin, Teknik Teşkilatların, Karar alıcıların her birinin ayrı, ayrı rol ve sorumluluklarının olduğunun kabulü ile sorunun çözülebileceği gerçeğinin daima dikkate alınması gerekmektedir.